

*Quaderns de
la Selva, 9
1996*

CENTRE D'ESTUDIS
SELVATANS

*Bandositats a
Sant Martí Sapresa
(1602-1604)*

PEP VILA

É S coneguda la importància de la documentació judicial i de la criminal per conèixer millor molts aspectes de la vida quotidiana d'un país. Quan et poses a llegir processos, relacions de crims i de bandositats, t'adones com s'il·luminen, amb una frondositat d'exemples esfereïdora, molts replecs de l'ànima humana que tallen perspectives de la nostra personalitat: odis, enveges, passions, gelosies, robatoris, rancúnies domèstiques, etc. Encara és més interessant si el període que treballes, entre 1590 i 1640, cau dintre d'un temps de bandolerisme¹ i de desordre social en el qual estava implicada bona part de la societat catalana. L'historiador Jaume Codina testimonia a Sant Boi de Llobregat, com a mostra d'uns temps difícils, 40 homicidis en 20 anys, en un període relativament intens de 1590 a 1609. Sovint les enemistats personals eren una font de delinqüència amb armes, atemptats i emboscades, etc.

1. Jaume Codina, *Bàndols i bandolers al Baix Llobregat (1580-1630)*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993. Julián de Chía, *Bandos y bandoleros en Gerona. Apuntes históricos desde el siglo XIV hasta mediados del XVII*, Girona, 1880-90, 3 vols. Maria Dolors Farreny Sistac, *Processos de crims del segle XV a Lleida. Transcripció i estudi lingüístic*, Institut d'Estudis Lleidatans, 1986. Josep Gibert, *Aplec de cançons de bandolers i de lladres de camí ral. Acompanyades d'una abreujada història del bandolerisme i bandidatge català*, Barcelona, 1948. Llu-

En aquest treball comento i transcriu un imprès en català de 1602, sense peu d'impremta ni any d'edició, no catalogat als nostres repertoris bibliogràfics. Es tracta del *Memorial en fet del procés y depositions² de testimonis contra Garau Riera, pagès dels Hostals de las Possas de la Parròchia de Sant Martí Zapressa, terme de Bruñola, bisbat de Gerona, sobre la mort perpetrada en la persona del reverent Lorens Bech, rector de dit lloch.³*

Els fets passen a Sant Martí Sapresa,⁴ poble que pertanyia a la demarcació del castell de Brunyola. La població, també coneguda per *les Esposes*, era netament pagesa. Els fets que després llegireu són, en síntesi, els següents.

Llorenç Bech, rector de dit lloc, mor d'un tir de pedrenyal a mans de Guerau Riera, pagès dels Hostals de *las Possas* (sic), parròquia de Sant Martí Sapresa,⁵ terme de Brunyola. El cas s'obre el 20-9-1602 a instàncies de Sebastià Bech, de Bescanó, nebot del rector, i per la denúncia del

is Orriols i Monset, *Manuscrits del Bé i del Mal*, Rafael Dalmau, editor, Barcelona, 1993. Xavier Torres, *Nyerros i cadells: Bàndols i Bandolerisme a la Catalunya Moderna (1590-1640)*. Reial Acadèmia de Bones Lletres-Quaderns Crema, Barcelona, 1993. A la *Revista de Girona* (núm. 171 de juliol-agost de 1995, p. 18-19) vaig publicar el facsímil d'una proclama contra bandolers del segle XVI, amb caràcters gòtics, provinent de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Girona.

En el *Repertori Alfabètic* del canononge Sulpici Pontich de l'Arxiu del Capítol de la Catedral de Girona llegim a l'apartat «Casos llastimosos» (vol. I, fol. 341v-342) algunes referències sobre diversos actes criminals en els quals hi estaven involucrats clergues i religiosos. Tots són fets ocorreguts durant el segle XVI:

«-A 3 setembre 1528, lo senyor Bisbe féu relació que un sacerdot qui estave presoner en lo aposento més alt del Palàcio de part el Sementiri, ahont en la finestra se troba pilar, era estat trobat en lo sementiri mort ben compost, y sens lesió, quedant des de dit pilar penden[t]s ab vàrias pessas las robas [que] tenia en dita presó per son abrich, y no se dubta que havent-se ab estas escalat, degué tenir tant forta aprebençió del lanza, que esta sola lo matà.

-A 29 setembre 1539, un frare nafrà

un capellà devant de la capella del claustro

-A 11 d'octubre 1539, un ciutadà nafrà un cabíscol major en la plaça de l'Oli

-A 15 setembre 1594, foren dos canonges atacats per gent armada anant a matinas, y provindència presa per lo virrey.

-A 26 setembre 1568, fou nafrat lo claver anant a la Iglésia a fer la veilla (sic), y se'n féu lo degut sentiment.»

2. *Depositio*: 'Deposició, declaració en un judici'.

3. Imprès de 3 folis sense numerar. Mides: 310 x 210 mm. Editat cap a 1604. Vegeu Josep Maria Marquès, «Els impresos forenses de la Biblioteca del Seminari Diocesà de Girona (1604-1878)», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 1989, p. 389-430. Aquest porta la cota 34/516. El plet original al qual sempre es fa referència en aquest memorial, que sembla que tenia uns 350 folis, ara per ara, és intrombable.

4. Segons el *DCVB*, un document de 1019 ja recull el topònim *Sti. Martini de Presa*.

5. Els llibres parroquials d'aquesta època no s'han conservat, motiu pel qual no he pogut fer altres recerques sobre la personalitat d'aquest rector. A l'Arxiu Diocesà només hi ha el de *Defuncions* (1918-1974).

procurador fiscal de la cort eclesiàstica. El doctor Miquel Palmerola, oficial del bisbe, ho comunica a Francesc Vidal, notari de la cort eclesiàstica perquè arplegui informació sobre els fets ocorreguts.

Entre 8 i 9 del matí del dia 20 de setembre de 1602, el capellà és malferit d'un tir de pedrenyal quan anava des de la seva parròquia fins a Anglès. Descontent per no haver-lo matat, Guerau Riera volia degollar-lo, però es fa enrere perquè el mossèn li planta cara, ja que també anava armat. El rector morí de les ferides el dia 23.

De fora estant, la picaballara ens sembla absurda. Tenien un plet a Tarragona per un dret d'avellanes o de castanyes, per «tres quortans», i algunes diferències sobre temes de l'església, no especificats. No deixen de ser rivalitats populars en una petita comunitat agrícola. Alguns testimonis, entre ells, Giral Pol, que treballava amb el rector, afirmà que era un plet de castanyes. El capellà va morir de les ferides el 23 de setembre. El 29 de setembre, presents els jurats de la ciutat i del capítol de la seu, Riera és declarat sospitós de l'assassinat. El bisbat n'ordena la recerca i captura. Sembla que Riera havia fugit a València. Com que està excomunicat per haver comès sacrilegi, vol anar a Roma per ser absolt. Un dels testimonis enquestats mostra un dia a la parròquia un albarà incomplet o falsejat de la seva absolució.

Com bona part de la literatura de plec o de fulletó, aquest imprès, que és un resum molt abreujat de la causa criminal avui perduda, té un marcat efecte propagandístic i dissuasiu. En una primera part desfilen per les seves pàgines una corrua de testimonis, veïns i coneguts del poble i de les contrades pròximes, que expliquen tot el que saben. Hi intervenen pagesos, fusters, un sastre, treballadors, un capellà i un paraire que ens donen, en una síntesi acolorida, detalls del crim i de la personalitat de l'acusat. Guerau Riera anava vestit amb una capa roja de pastor. Era un home nafrat de diversos senyals de coltellades. Tenia des de feia temps l'entrada prohibida a la parròquia, una demarcació territorial molt cohesionada socialment. L'imprès és ric en antropònims i topònims. D'entre aquests darrers assenyalo el «torrent de Reclavia», «Sanct Amans», «Hostals de las Possas», «torrent d'Aulet», etc. Com a notes curioses, sabem també d'oficis del camp, que els pagesos sopaven a les quatre o cinc de la tarda, etc.

La segona part de l'enquesta és una clara mostra de literatura judicial. El fullet en si mateix és interessant per a conèixer millor el llenguatge forense català de l'època. Les oracions lligades per conjuncions copulatives són farcides de cultismes, llatinismes i altres formulismes legalis-

tes. Els redactors del fullet, coneixen bé el llatí. Al llarg del text es veu la influència d'aquest idioma. És molt freqüent l'ús del grup -tio en comptes de -ció: *Petrus/ deposició/ deposicion/ usque/ semiplena probatio/ super nono art./ mixtifori/* depositar *de visu y de scientia/* procés de contensió/ preventió/ cognició/ punició/ contradicció/ corroboració/ delictos/ *cum sequentibus usque/* subsequents/ escorcoll llibero/ declarant *ante omnia/ temeraris de facto/* condemnatió/ *nominatim/* concordar/ derreriatxes/ *et primo/ in procesu/* càrrec, etc.

Pel que fa al català trobem la vacil·lació en la grafia d'alguna *a* o *e* en posició àtona: *Bascanó/* treballador. També hi ha locucions i frases fetes, dites pels testimonis, que són interessants com a mostra del català col·loquial de l'època: «fondria tota sa casa»/ «i que pel cap no havia fet lo que pensava»/ «anant de amagatons»/ «may pus se va veure»/ «havia feta la fuga»/ «fer lo cas per un plet»/ «isque de vet»/ «segador de bosses»/ «fonch travesat»/ «li pesava en carrech de sa anima».

Tenint en compte la datació del text, sorprèn la gran quantitat de plurals acabats en -as: *donas/ avellanas/ diferencias/ nafras/ castañas / avellanas/ cassas/ sospitossas/ Possas/ pagas/ tantas/ derreriatges/ patenes/ penitències/ enquestes/*. Hi ha també alguns castellanismes: *gastos/ aposentos.*

La versió d'aquesta sentència judicial en llengua vulgar és una mostra més de l'ús del català en el camp de l'administració de justícia. Les institucions de l'època, desitjoses de divulgar una certa doctrina, fan una tasca meritòria i adapten el text legal a la llengua del poble, l'única que coneixien els destinataris als quals anava adreçada aquesta proclama.⁶ Pensem que la compilació del dret civil català, que va entrar en vigor en 1716 amb el Decret de Nova Planta, gairebé era redactat tot en llatí.

6. En 1704 l'ajuntament de la Bisbal rep una sentència judicial en llatí que li dóna la raó en l'execució del cobrament de determinats impostos per satisfer despeses extraordinàries originades per la guerra i pels allotjaments de soldats. Com que aquesta sentència té molta transcendència social, ja que afecta molta gent del poble, al costat del text llatí se'n fa una versió divulgadora en català, una mostra del pas del llatí cap a la llengua vulgar. La sentència, amb una cita de Tales de Milet, és escrita en una prosa elegantíssima, en uns termes que trobo interessant de transcriure. Agraeixo a

Santi Soler, cap de l'Arxiu Històric de la Bisbal, la coneixença d'aquest text:

«La notícia que corra entre alguns Particulars de la Vila de la Bisbal, de que la referida Sentència conté algunas declaracions ò clàusulas que, à la veritat, no se llegeixen en ella, ha donat motiu per discórrer contra est engany, lo remey. Preguntaren à Thales Mileto quanta era la distancia que des de la veritat a la mentida existia. Y respongué lo Savi de Grecia: «Mèdia la mateixa distancia que se troba des dels ulls a las orellas». Y com los tals Particulars ignóran la llengua llatina, an lo Idioma

L'imprès també té un aire pamfletista i acusador perquè denuncia el mal funcionament de la justícia. Dintre de l'aparell judicial català coexistien no gaire ben avingudes la justícia reial, la senyorial i l'eclesiàstica. Els processos contra seglars i eclesiàstics, molt nombrosos a l'època, eren obstaculitzats moltes vegades per les picabaralles entre els diversos estaments implicats. En aquest cas, en tractar-se d'un pagès que mata un eclesiàstic hi ha interferències entre els distints cossos judicials. En un apartat anomenat *La costum*, que mostra una manera de fer que venia de lluny, se'ns explica com la cort eclesiàstica de Girona, com ho feia la de Barcelona, podia prendre laics i seculars, castigar aquells que havien comès sacrilegi. També observaven aquesta pràctica altres diòcesis de Catalunya i de València. De vegades es treballava amb la col·laboració dels virreis. En l'assassinat del rector de Sant Martí Sapresa, el bisbe s'ha d'anar a entrevistar amb el virrei per llimar diferències sobre les actuacions d'uns i dels altres. L'assassinat del capellà s'havia denunciat a la cort d'Anglès la qual en prengué informació i que «en particular en lo cas present, pus en quatre anys que havia [que] estava comès lo delictes de què se tracta no se havia feta ni comensada la denuntiatió com consta fol. 233 fins que la cort eclessiàstica lo capturà y tingué en sa mà».

És a dir, que després de quatre anys que l'assumpte volta per les diverses instàncies de l'administració de justícia, encara no ha estat encausat Guerau Riera. Això és el que denuncia el fullet.

De fet, l'imprès tradueix les picaballes entre la cort eclesiàstica i la secular, les diferències de criteri que hi havia. El fullet va ple de queixes contra la cort secular, hom denuncia el paper dels sometents i els veugers perquè no són prou rigorosos a l'hora de castigar delictes comesos a les eglésies o en contra de ministres de l'Església. Sembla que el

de la qual està la dita Sentència formada, han alcançada la referida notícia per las orelles, y en conseqüència és precis resumir ab llengua Cathalana lo substancial de las clàusulas de dita Sentència, perquè ab los ulls conègan lo quant dista de la veritat aquell engany, que per las orelles [no se sab com] concebiren.

Gran és lo reparo que se ocorra perquè, essent lo estil de dita Sentència tant remonat, quant admirable la energia de ella, no té dubte, que lo vertir [encara que en substància] una molt inferior pluma sas clàusulas, serà ofèndrer aque-

lla disposició que en lo Idioma Llatí, en dita Sentència, venera. Però si bé se confessa de est reparo la força, no se nega del propositat medi lo indispensable. En lo reparo se nòtan accidents eb restituir en vulgar la Sentència; y en lo medi se adverteixen inadvertèncias contra sa substància. Lo primer és defecte de no saber, y lo últim, és excés de l'alcançar, y en est concurs precisa la obligació de vassalls al reparo de la necessitat més urgent, y a la acció acredita de insigne, perdurable y gloriosa.» (Exemplar mutilat sense peu d'impremta ni paginació).

sometent, la germandat entre diversos pobles per perseguir els malfactors era molt poderosa. Inspirada en l'antic Sagramental fou suspès amb el decret de Nova Planta (1716).

Guerau Riera en aquells moments no es trobava a la presó de la Bisbal sinó a la presó episcopal de Girona. La cort eclesiàstica demana que s'anul·lin els procediments fets pel veguer i oficial reials, el reintegrament de les despeses fetes per la mensa episcopal. Encara que el cas de Sant Martí Sapresa fos un problema entre particulars, és sabut que a Catalunya hi havia moltes parcialitats en les institucions de la justícia. Un paràgraf d'aquest memorial així ho expressa:

«[H]an-se presentat per la cort secular a fol. 199 *usque* 225 set enquestas de mort de capellans [per] tirs de pedrenyals y robos de Iglésias, en las quals no-s troba que [h]ayan castigat a ningú sinó que los han composats⁷ per poca cosa, o remesos y disimulats altres, las quals exhibeix el veguer per a provar que [h]an conegut de dits cassos; y de los mateixos processos consta de la floxedad ab què ho tràctan los ministros de la justícia secular, y en particular los veguers, los agravis de la Iglésia, u offensas tan grans com essas contra Nostre Senyor, en los sancts temples y ministros.»

En altres ambients judicials de bàndol, nyerros i cadells es repartien el poder en àrees decisives de l'administració catalana: corts, diputació, audiència, etc. L'Audiència, que tenia un paper molt important en la vida política del país, comptava, a més del virrei que feia de president, amb un canceller que sempre era una persona eclesiàstica que, alhora, ho era també de la primera sala. Ara per ara, sabem ben poques coses de la magnitud i dels problemes burocràtics de la magistratura catalana. El full, però, denuncia l'atmosfera de nepotisme, parcialitat o corruptela per acció o omissió de la justícia. La relació de fets criminals, exposats en l'apartat del costum, és un catàleg d'altres tantes bandositats d'aquells anys, amb les respectives condemnes per robatori en esglésies, falsificació de lletres papals, falses butlles, bigàmia, amistançament, etc.).

Però deixem la veu al document, que transcrivim tot seguit amb les mínimes actualitzacions per tal de facilitar-ne la lectura.

7. *Composar*: 'Multar, fer-los avenir a pagar una quantitat segons acord o conveni'.

Memorial en fet del proces y depositions de testimonis contra Garau Riera, pages dels Hostals de las Possas de la parrochia de Sant Marti Zapressa, terme de Bruñola, bisbat de Gerona, sobre la mort perpetrada en la persona del reverent Llorens Bech, rector de dit lloch.

Fol. 50-51 La denunciacio del Procurador Fiscal de la Cort Ecclesiastica de Gerona, y Sebastia Bech, de Bascano, nebot de dit rector. Feta a 20 de septembre 1602 en dita Cort del tir de pedrenyal y delictes comes y perpetrats en la persona de dit rector, y com encontinent feu commissio lo Doctor Miquel Palmerola, Official del Reverendissim Bisbe, a Francesch Vidal, Notari de dita Cort, per a inquerir y pendre informatio del cas.

Fol. 51 Deposicio ab jurament de mossen Lorens Bech, devant de dit Vidal, Notari, declarant com entre vuyt y nou de la matinada que era a 20 de septembre de 1602, anant de sa parrochia a Angles a un cantar,⁸ essent en lo torrent de Reclavia, prop de Sanct Amans, dit Garau Riera, pages de los Hostals de dita parrochia, cassi a un pas d'el, sens dir-le res le tira un tir de pedrenyal, ab lo qual lo nafra al costat esquerra y caigue en terra, y ab una daga tirada en la ma⁹ anava a degollar-lo, y dexa d'executar-[h]o perque el rector possa ma a un altre que portave dient-li algunas paraules, ab qua se retira. Y tambe perque algunas donas que anaven per alli prop, donaren crits de viafora, y no aguarda mes sino que se n'ana, y presum lo rector que li tirà per lo plet que los dos portaven en Tarragona, de un dret de avellanas que li demanave, y tambe que li hauria persuadit Damia Canals, son parrochia, ab lo qual havia tingudes algunas diferencias per altres drets de la Iglesi [sic], que li demanave.

Fol. 57 La vissura¹⁰ de las nafras feta per lo doctor Llatzer Gombert, metge, en que consta que fonch de tir de pedrenyal, y lo mateix depossa Jun¹¹ Moret, Cirugia.

Fol. 60 Consta de la mort de dit rector, que fonch en 23 de dit mes.

Fol. 52 Test.1. Salvi Negra, pages de Bruñola, depossa de haver-[h]o hoÿt a dir al rector, y que la fama publica es contra dit Riera, per lo qual se havia absentat.

Fol. 52 Test.2. Antic Moxart, de Bruñola, diu que havie hoÿt dir en la parrochia, que havia fet lo dit tir de pedrenyal Guerau Riera, per respecte de dit plet de las castañas que demanave y que hera veritat que despres del cas succehit no l'havien vist mes en la parrochia.

8. *A un cantar*: 'Crec entendre que anava a una cerimònia religiosa cantada'.

9. *Una daga tirada en la mà*: 'Oberta'.

10. *Visura*: 'Examen pericial'.

11. *Jun*: 'Joan?'.

Fol. 53 Test.3. Jaume Rossell, fuster de la parrochia de Sanct Marti Zapressa, diu en el fet y que la causa se diu qu'es per lo plet que'l dit rector tenia contra dit Guerau Riera en Tarragona per causa de un dret de castañas, y despres que li tira el dit Riera, no se es vist mes, ans se es absentat.

Fol. 53 Test.4. Giralt Pol, treballador de Vilana, diu que treballava en casa del dit rector y hoý lo tir de pedrenyal, y va veure com portaven al rector sinch o sis homens, y que ha hoýt a dir publicament que lo dit Riera li tira per lo plet que tenia de las castañas.

Fol. 53 Test.5. Salvador Pol, pages de Sanct Marti Zapressa, diu qu'es la fama publica per la present parrochia de haver-li tirat per lo plet de las castañas y tambe diu que se aparta per lo dit delicte.

Fol. 54 Test.6. Clement Boxader, prevere, diu lo mateix que altres en lo fet y que la fama publica hera que dit Riera li [h]a tirat per lo plet que tenian sobre de las castañas que portaven en Tarragona.

Fol. 54 Test.7. *Petrus* Puig, perayre, de Sanct Marti Zapressa, diu que havent entes¹² lo cas una filla sua que's deya Angela, de edat de sinch o sis anys, havia dit que quant ella venia del torrent de Aulet, havia vist un home que venia per lo sot amunt ab una capa roja y demanant-li si lo coneixia digue que creya que era hu que tenia un seial¹³ en la cara, que l'atra dia se n'havie portat un pinte,¹⁴ de alli que vingue a col·legir que dit Garau Riera havie fet lo dit tir perque te de la boca a la galta una coltellada o nafra, y que acostumava de portar capa de pastor roja, y que es la fama publica de dita parrochia que lo dit Garau Riera [h]a fet lo cas per un plet de castañas, que havia molt temps que li demanave lo rector, y que al dit Riera no l'[h]an vist mes en la parrochia.

Fol. 55 Test.8. Montserrat Font Balle de Bruñola, y de Sant Marti Zapressa diu a 21 que trobant-se lo dia de ayr en sa casa en Bruñola, que estava sopant, rebe una carta de Galceran Olmera, havisant-li del dit delicte, y que era estat en lo terme de Angles, que fes escorcoll en las cassas mes sospitossas. Lo qual diu que ana y no troba l'ome que li havian dit era Garau Riera, y que era fama publica havie fet lo dit cas¹⁵ per lo plet que de molt temps a esta part tenia ab lo rector sobre un dret de castanyes, y que al dit Riera no l'havie vist mes.

Fol. 55 Test.9. Juan Rasset, prevere, diu lo mateix del tir de pedrenyal, y que entengue publicament dir que ho havia fet Garau Riera, y que era fama publica que ho feu per lo plet de las castañas, que tenia en Tarragona, y

12. *Entes*: 'Sentit a dir, oït, entès'.

13. *Seial*: 'variant ortogràfica per senyal'.

14. *Pinte*: 'Rascle'.

15. *Fer lo cas*: 'Fer una acció'.

tambe oý a dir que lo balle de Bruñola, havie feta diligencia escorcollant las cassas, y que no·l troba perque se havia absentat.

Ab la sobredita informacio fonch declarat *nominatim* ell dit Garau Riera, per lo Doctor Palmerola, Vicari General de Gerona, en 29 de septembre de dit any, presents los Jurats de la Ciutat y Capitol de la Seu, en dia Iglesia.

Continuatio de la informatio en la Cort Ecclesiastica de Gerona

Fol. 63 Test.10. Joan Puig, pages de las Possas, diu lo que Pere Puig havia referit en Angela sa filla, y que hera publica veu y fama per tota la parrochia que dit Riera havie mort al rector ab tir de pedrenyal.

Fol. 64 Test.11. Salvador Periz, pages de la dita parrochia, diu del tir lo que los demes, y que es veritat que el dia veu a Garau Riera, lo qual li dix adeu, y que demanant-li ahont anave dix que per alli anava ell, y que heran poch mes o manco las deu horas de la matinada, y que mes no l'[h]a vist, ni creu que sia estat en la dita parrochia. Abans es fama publica y [h]a hoÿt a Pere Riera, pare del dit Garau Riera, que ell havia dit un dia al dit rector «guardau-vos d'en Garau», dient-ho de Riera, son fill, depossa¹⁶ de fama publica.

Fol. 64 Test.12. Jaume Periz, pages de las Posas, diu del cas lo que los demes, y que des de que li tira no se es vist lo dit Garau Riera, en tota la parrochia, sino qu'es fama cer-se [ser-se] apartat per lo dit respecte.

Fol. 65 Test.13. Barthomeu Murtra, pages de la Possas de la dita parrochia, diu que veu¹⁷ quan portaven nafrat al dit mossen Lorens Bech, que digue ho havia fet el dit Garau Riera de las Possas, y que es veritat que encontinent que fonc en el camp despres del cas, troba a Pere Riera, pare del dit Garau Riera, que feia una artiga¹⁸, y li digue com havien tirat a mossen Lorens Bech y que aqui mateix digue «el traydor del Scornt (sic), que me ha tirat a mi», dient-ho del dit Garau Riera, que ho havia fet, y que es veritat que se es absentat y que despres ensa no se es vist en tota la parrochia.

Fol. 65 Test.14. Angela, filla de Pere Puig, diu lo mateix que son pare y Juan Puix han depositat¹⁹ de haver vist lo dit Garau Riera montar²⁰ per lo torrent de Aulet deve[rls] la font; d'una senyal de la cara y que era aquell qui havia portat lo pinte de sa cassa.

Fol. 66 Test.15. Damiana, muller de Pere Puig, diu haver hoÿt dir lo que dalt esta referit.

16. *Depossa*: 'Declara'.

17. *Veu*: 'Veié'.

18. *Artiga*: 'Cremar o netejar bosc per

poder conrear el terreny'.

19. *Depositat*: 'Declarat'.

20. *Montar*: 'Muntar, pujar'.

Fol. 66 Test.16. Hieronym Planella, pages de Sanct Amans, diu lo mateix que los demes, y que no se es vist mes en tota la parrochia dit Riera despresa, sino que es apartat, y aixi es fama publica, diu tot lo mateix com en lo preceden[t].

Fol. 67 Test.17. Barthomeu Rossell, fuster, diu lo mateix, y que no lo han vist mes sino que se absentia per lo dit delict.

Fol. 68. Comissio donada a Narsis Reletor, per lo Bisbe de Gerona, per a pendre y capturar al dit Garau Riera.

Fol. 130 Test.18. Antich Puig, rector de dita parrochia de Sanct Marti, depossa que perque no le deixava entrar en la Iglesia li amenaçava dint-li que tambe ell li volia fer mala obra, y que no es estat vist en dos anys en la parrochia.

Fol. 131 Test.19. Salvador Pujades diu que en dos anys no se es vist en la parrochia.

Aso 68 usque 72. Es la informacio que prengue la Cort de Angles, en 22 de dit mes, que concordan en lo fet com se veu per lo que se segueix.

Testim. 20. *Antonius* Planella que hoý dir [a] dit Lorens Bech, estant en lo llit, que lo que tenia hera per amor de Deu per a defensar la Iglesia y guardar lo que hera d'ella, y de fama publica contra Garau Riera; diu tambe de las enemistats d'en Canals ab lo rector.

Testim. 21. Juan Roviola, treballador de Angles, diu que se troba prop, y quant senti lo tir acudi y ajuda a portar al dit rector a sa cassa, y-l digue que n Garau Riera, pages de Sanct Marti, li havia tirat y que-l conegue molt be perque despresa de haver-li tirat ysque de una mata ab la daga nua per a matar-lo.

Testim. 22. Antoni Bernat, fuster de Angles, diu lo mateix, y que Garau Riera li havia tirat ab pedrenyal.

Testim. 23. Benet Busquets, pages de Sanct Amans, diu lo mateix, y que lo rector li digue [que] li pesava en carrech de sa anima de haver de dir que Garau Riera, pages de Sant Marti Zapressa, li havia tirat en aquel punt, diu y refereix lo que los demes.

Testim. 24. Miquel Fabrega, alias Camps, diu lo mateix que los demes de haver portat al dit Lorens Bech.

Informacio rebuda contra Garau Riera, per la cort de Gerona

Testim. 25. Barthomeu Periz, pages de Sanct Marti Zapressa, depossa de fama publica que en dita parrochia y altres parts que ab un tir de pedrenyal

lo dit Garau Riera mata al rector haura quatre anys, y que per haver comes dit delictes [h]a estat apartat y absentat de dit loch.

Testim. 26. Antoni Rossell, pages de Bruñola, diu lo mateix que lo precedent contestant en lo temps del delictes y la ausencia.

Testim. 27. Pau Marun[yl], pages de Sanct Marti, diu y depossa lo mateix y fa la mateixa contestacio.

Testim. 28. Salvador Costa, pages de Sanct Marti Sapresa, contesta lo mateix de la fama publica.

Testim. 29. Montserrat Font, pages, y balle de Bruñola, diu lo mateix que depossa en la Curia Ecclesiastica.

Testimonis ministrats²¹ y examinats en la contensio²² per la Cort Real de Gerona

Fol. 317 Test. 30. *Petrus* Escarra, super 5 art. depossa que alguns messis abans que matassen a mossen Bech, li digue lo dit Riera, que pledejava ab mossen Bech alguns censos de castañas, pero que abans de acabar-lo que fondria tota sa casa.

Fol. 319 Test.31. Barthomeu Murtra, sabater, depossa que un dia estant parlant ab Garau Riera conegue que estava molt irritat y enujat ab dit rector, y que pel cap que no avia fet lo que pensava y [h]o deya sobre de un plet de tres quartans de castañas que li demanave de que era estat condemnat, y que lo dit testimoni havie procurat concordar-los,²³ y lo dit Bech lo remetia tots los derreriatxes²⁴ ab tal, empero, que²⁵ pagas de alli aldevant, lo que no volgue fer lo dit Garau Riera.

Et super 8.art. Depossa que dit Riera despres que fonch travesat se guarda alguns dos anys, anant de amagatons, y entengui a dir que pasa en Valencia y poch dies abans que l prengues dit Reverter, me digue dit Riera a mi testimoni dient-li que isques de vet,²⁶ que volia anar a Roma perque lo Papa lo absolgues de la excomunicatio.

Fol. 324 Test. 32. Pere Rabasseda super 8. art. depossa que despres de haver tirat [a] dit Lorens Bech, el dit Garau Riera estigue absent de la casa y tota la parrochia, que may pus se va veure fins al cap de molts dies.

Fol. 326 Test.33. Auguet Donadeu, sastre, sup. 8.ar. diu que es veritat que

21. *Ministrats*: 'Administrats'.

22. *Contensió*: 'Disputa'.

23. *Concordar-los*: 'Posar-los en harmonia'.

24. *Derreriatxes*: 'Darreratges, comp-

tes endarrerits'.

25. *Ab tal que*: 'Amb la condició que'.

26. *Isqués de vet*: 'Sortir de l'impediment', en aquest cas de l'excomunicació per haver matat un capellà.

lo dit Garau Riera despres que tiraren al dit rector se es amagat sempre, ara en una part, ara en altra, y no sap a hont es estat.

Fol. 328 Test. 34. Montserrat Font Balle, super 8 art., diu que despres de la mort de dit rector no [h]a aparegut de dos o tres anys ensa lo dit Garau Riera, y uns deyan que se n'era anat a Roma, altres que no, pero es cert que sempre se guarda de la justicia tot lo temps que pugue.

Fol. 329 Test. 35. Nofre Mateu, criat del veguer, diu que anant lo veguer alli no volgue possar en casa²⁷ del dit Riera, perque estave enculpat de haver mort un capella, y que el y altre reconegueren la casa y no'l trobaren.

Fol. 332 Test. 36. Matheu Blasi, nuncio de la Cort real, diu lo mateix que lo precedent.

Fol. 334 Test. 37. Juan Riera, texidor de li de la parrochia de Sant Marti Zapessa, diu que es oncle del dit Garau Riera, que es veritat lo contengut en lo quart article, y que estigue fugit y apartat lo dit Riera de la parrochia mes de dos anys, y lo dit article conte que encontinent que fone comes lo delict e y sacrilegi, dit Riera fugi, y sobre lo 5 que es en abono²⁸ del rector, y de la vida exemplar que tenia depositar largament.

Super nono Arti. Diu que el dia de Tots Sants feu un any, el dit Garau Riera, volent oyr missa en la parrochia de Sant Marti Zapessa, digue al rector de dita parrochia, mossen Puig, essent tots plegats dins la casa de la dita rectoria, que el²⁹ volia oyr missa, amostrant-li un albara per a que li constas com ja era absolt, y vist que [h]ague dit rector lo albara, digue que no bastave allo, que havia de ser firmat de altre.

De la sobredita informacio y tantas depossions de testimonis conformes, resultan molts indicis vehemets, y mes que semiplena probatio ab moltes altres presumpcions contra el dit Garau Riera de haver mort a dit rector y comes lo sacrilegi.

Y principalment haver-se fugit y desaparegut de la casa y parrochia y tot lo terme encontinent que comete lo cas, que era als set de mati, perque a les quatre o cinc de la tarde, que en aquell temps es costum de sopar los pagesos, ja havia feta la fuga y ante inceptam inquisitionem, com consta de la deposicio de Montserrat Font Balle sobredit, que reconegue la casa lo mateix dia, y la informacio encara no era començada ni tingue principi fins a la nit, que necessariament havia de ser tant tart perque la denunciacio se feu en Gerona, de hon parti lo notari a les deu del dia per estar tres leugas

27. *Possar en casa*: 'Aturar-s'hi, fer-hi estada transitòria'.

28. *En abono*: 'Aprobació, consentiment'.

29. *El*: 'Ell'.

(sic) de Gerona, y en tota aquella nit nos prengue sino la deposicion del vulnerat; y de que estiga a tres lleguas al lloch de Sanct Marti l'altra part del Veguer lo prova en lo Art. 3.1.2. loco hui³⁰ depossan Antich Cabanas, fol. 342, y Antich Roca,³¹ fol. 343, ab que evidentment resta provat que fugi encontinent que comete lo cas, y per haver estat tant temps absent y sens mostrarse.

La costum

En dit proces de contensio, a fol. 112v usque ,144 es la informacio rebuda per la Cort Ecclesiastica de Gerona, ab numero de molts testimonis, que conformes deposan de la inmemorial costum y fan plena prova d'ella, y del us y pratiga de pendre laichs y castigar aquells que [h]an comesos delictes de sacrilegi y altres *mixtifori*³² los quals testimonis deposan, *de visu y scientia* de 40 y 50 anys. Referint lo castich de alguns, y en particular entre altres exemplars que en el temps del Reverendissim Bisbe Don Benet de Toco,³³ robaren la Iglesia de Sanct Feliu de Gerona, del qual robo foren dos enculpats, y la Cor Ecclesiastica prengue la hu, y'l castiga açotant-lo a galera, que nomenava Juan Beyrach, y l'altre açota y possa en galeres lo Governador de Cathalunya, de nom Perot Cego, y aixi ho deposa Pere Gali, notari publich, testimoni de l'altra part, fol. 340, ab altres molts de aquesta part, de hont se infereix molt be la preventio.

Tambe contestan molts testimonis del Bisbe sobre del sometent, que per la Curia Regia se al·lega en son favor per la repeticio de la persona de Jaume Fontanillas, criat del Canonge Costa, ex[h]ibit en proces fol. 171, y que fermada la contencio fonch declarada en favor de la Iglesia y restituÿt lo pres a les presons episcopals, en temps del Reverendissim Bisbe Don Juan Jaume Cassador,³⁴ com tambe deposa lo predit Pere Gali, testimoni de la part altra.

Aquest es exemplar molt important y favorable a la Iglesia, puig consta que era secular y per haver feta una invasio³⁵ a un sacerdot estava pres en la Cort Ecclesiastica, y declararen, com dit es, y no's pot traure en conseqüentia ni parlar de altres sometents com l'altra part preten<t> que si se [h]an intentat consta de sos mateixos testimonis, que es estat per occasions de la jurisdicció temporal de la Bisbal com senyor de aquella y no en altra manera.

30. *Hui*: 'Hic?'

31. No crec que es tracti de la figura del professor universitari gironí, Antich Roca, que encara en 1578 edita una obra a Barcelona.

32. *Mixtifori*: A propòsit d'aquest mot, el *Diccionari de la Llengua Catalana* de Pere Labernia diu: 'Veü llatina,

delictes de que pot entendre'l tribunal eclesiàstic y civil'.

33. Benet de Tocco fou elegit bisbe de Girona en 1572.

34. Joan Jaume Caçador i Claret fou escollit bisbe de Girona en 1583.

35. *Invasió*: 'Escomesa, atac'.

Així mateix se prova la dita costum per los epitafis originals de la Cort Eclesiastica de Gerona, des del any 1504 a esta part que estan in procesu.

Et primo constat de dos falsos quistos³⁶ que's deyan Juan Fuster y Juan Camps, los quals per lletres falses del Pontifice Alexandro foren afrontats³⁷ y desterrats ab altres penitencies. Per lo mateix crim de demanar ab falses bulles, lo mateix castich [h]an dat a hu que es deya Antoni Nicolau Bals, lo any 1516.

En l'any 1557, altre secular, per segador de bosses³⁸ en la iglesia, fonch condemnat a vergonya, açots y bandeix.

En l'any 1560, altre secular per dos voltes casat, la mateixa pena de açots, escala y bandeix.

En lo any 1561, per haver robats dos calzers de plata ab ses patenes de una caixa de la iglesia de Figueres condemnaren al lladre a vergonya, açots, sinch anys de galera y bandeig perpetuo.

Demes dels dits epitafis, consta en proces la declaratio del Canceller Maria Sorribas, de l'any 1549, la qual declara en favor de la Cort Eclesiastica de Gerona, contra la del Governador de Cathalunya, sobre la repetitio de Antoni Presas, que roba part de la Corona de argent ab pedras preciosas de Nostra Senyora, de la Iglesia Cathedral de Gerona, declarant que tocave y pertenlylia a lo Bisbe per haver prevengut la cognitio, punitio y detentio del pedit, y fi de la prevencio que's dona per fonament per la jurisdicchio de la Iglesia, fora pres y en lloch sagrat necessariament ho diguera, com ho feu.

Demes dels predits exemplars, se han ex[h]ibit onze enquestas de que consta haver pres y castigat seculars ab penitencias y bandeigs, en dita Cort per diversos sacrilegis, sens impediment ni contradicchio de la Cort Secular.

Y ultimament lo Reverendissim Bisbe que vuy es condemna a galera per deu anys a Domingo Calvo, del Regne de Valencia, per haver robat la muller de son germa, y viscut amancebat ab ella 17 anys, promulgant la sentencia dins las presons reals de Berceclona, ahont lo tingue pres y l'entrega al noble Regent la thesoreria, per a las galeras, de los quals exemplars en particular hi [h]a sis que cada hu tenia pena capital per los jutges seculars. Y així per testimonis com per tants actes y epitafis que estan continuats en proces, esta clara y manifestament provada la inmemorial costum de la Cort de Gerona, y aquella observada de tant temps ensa fins avuy.

36. *Quistos*: 'Cobradors de quotes de confraries'.

37. *Afrontats*: 'Avergonyits, deshonorats'.

38. *Segadors de bosses*: 'Lladres que obrien les carteres de cartró folrades de tela dins de les quals es guardaven els corporals'. La primera documentació al DCVB és de 1673.

Tambe se prova en corroboratio de dita costum de Gerona, lo us y costum de la Cort Ecclesiastica de Barcelona, que aixi mateix esta provada a fol. 146 usque a fol. 169, de com los Reverendissims Bisbes de dita Ciutat acostuman de pendre seculars y castigar aquells per delictos de sacrilegi indistintament y per altres *mixtiferi* prenent-los y capturant-los en llocs profans a quesciencia y paciencia dels Excellent. Virreys, sens contradicció. De la qual Cort hy [h]ia en dit proces exhibides moltes enquestas y epitafis de las quals consta haver capturat y castigat a seculars que [h]an comesos casos de mort en personas ecclesiasticas <h>o fets dits dins la Iglesia, com tambe se prova per la declaracio de contencio per lo Canceller, que aleshores era lo Reverendissim Bisbe de Barcelona, a 15 de septembre 1604, que en cas de mort declara en favor de la Cort Ecclesiastica per haver prevengut.

Y la mateixa costum se prova generalment de las demes Corts Ecclesiasticas de Bisbes de Cathalunya, ab diversos processos, y exemplars de aquellas exhibits en proces exceptat de Urgell, que no arribaren a temps y lo mateix consta que se practica y observa en la Cort Metropolitana, de la ciutat de Valencia, y Bisbats de son regne, com esta provat en dit proces.

[H]an-se presentat per la Cort secular a fol. 199 usque 225 set enquestas de mort de capellans [per] tirs de pedrenyals, y robos de iglesias, en las quals no's troba que [h]ayan castigat a ningú sino que los han composats³⁹ per poca cosa, o remesos y dissimulats altres, las quals exhibeix el veguer per a provar que [h]an conegut de dits cassos, y de los mateixos processos consta de la floxedad ab que ho tractan los ministres de la justicia secular, y en particular los veguers, los agravis de la Iglesia, u offensas tan grans com essas contra Nostre Senyor, en los sancts temples y ministres, y que en particular en lo cas present, pus en quatre anys que havia [que] estava comes lo delictes de que se tracta no se havia feta ni comensada la denuntiatio, com consta fol. 233 fins que Cort Ecclesiastica lo captura y tingue en sa ma.

1. El proces de sometent fet en la Cort Real, per la repeticio del dit Garau Riera, es a fol. 239 cum sequentibus usque 260.

2. Esta alli la carta que escrigue lo Reverendissim Bisbe de Gerona al doctor Andreu Barrot, jutge de dita Ciutat, y altre del mateix tenor rebe dit Luis Jultruch, veguer.

• 3. La conclusio dels doctors y suspensio del sometent juntament ab las cartas se suplica las manen llegir, y las requestas dadas al veguer per son jutge, que estan continuadas requerint-lo no ysques al sometent ates stava remesa la dita contensio al Excel·lentissim Senyor Virrey de aquest Principat y al Canceller, com ho offeria lo Bisbe.

39. *Composats*: 'Fets avenir a pagar una quantitat segons acord o conveni'.

4. Letras de contensio presentadas per la Cort Ecclesiastica de Gerona a dit veguer abans que ysques lo sometent y bandera de la Ciutat, que son el fol. 90, devant de la mateixa Cort Real.

En fol. 262 consta de la excusio del sometent, contra el parer del jutge y sens consell de aquell.

En los folios precedents, y subseqüents son los procehiments fets per la Cort Ecclesiastica de Gerona.

En dit proces fol. [en blanc] consta ab un acte que en lo lloch de Bordils, distancia de poch mes de una llegua de Gerona, se notifica a dit Veguer com Garau Riera no stave en la Bisbal, sino en los carcens episcopals de Gerona, per obviar y reparar los danys, que en semblants occasions se acostumen de dar.

De las deposicions de Hieronym Fina, not., fol. 136 y de Jaume Salamo, capella mayor de la Bisbal fol. 137, Pere Sobrevia, fol. 139 y de altres, consta que lo mateix bisbe des de la Bisbal, ana en persona a parlar al veguer, que's trobava en lo dit lloch de Bordils ab lo sometents, y als demes que governaven y encara que alli se concordaren de que no passaria avant. El dia següent entraren en los castell y vila de la Bisbal regonexent tot lo castell y presons ab sa bandera constant-los ya ab altre acte que lo pres estave en lo Palau de Gerona, y apres determinaren de anar a traure'l dels carcens episcopals de Gerona, lo qual [h]lagueran executat, sino arribara una lletra de sobresehiment de sa Excel·lencia.

Consta del proces fet per l'altra part esser estats en la dita vila de la Bisbal, ab tot lo stoll de gent aposentats ahont los donarem tot lo que [h]lagueren menester en dos dias de menjar, beure y dormir a tots los del sometents que serian mes de 400 homes.

Aixi mateix consta de mateix proces de la Curia Regia, y de las requestas dadas per lo Procurador general de las Baronias, que se offeria [a] dit veuger escorcoll libero en lo castell y vila de la Bisbal, per a escussar que no anas ab sometent y no obstant ditta oferta que's feu moltes y diverses vegades sempre passa avant dit veguer fins que executa lo entrar en vila y castell de la manera que dalt esta dit, de que resultaren molts gastos, gran sagravis que [h]a rebut esta Reverendissima part, dels quals se demana la satisfactio y reintegracio declarant ante omnia la revocacio de tots attentats y que los dits procehiments fets per dir veguer y officials reals, en dit cas com injusts temeraris *de facto* y contra tot dret y dispositio fets stan de esser revocats, y anul·lats ab condemnatio de tots gastos y despesas fetas per la mensa episcopal, fins a la decisio de la present contensio, lo qual aquesta Reverendissima part suplica en la millor via, modo y manera que de dret li es licit y permes lo offici, etc.

Ra hoiats queus notifica y fa hom

a saber a tot hom generalment de part del molt excellent senyor don Diego Hurtado de Mendoza & de la Cerda Príncep de Melito Duch de Franchauilla del Còsell de stat y guerra de sa M. y en son sacre Consell de Ytalia Presidēt loctinēt y Capita general en lo Principat de Catalunya y Comtats de Rossello y Cerdanya. Que com sa Exellencia tingue desig de prouehir quāt en ell es, que los poblats en los dits Principat y Còtats sien preseruats de tots mals infortunis e incōueniēts así que pacíficament puguē viure y habitar en llurs cases y heretats, y que los delinquēs, criminosos y de mala vida sien extirpats y foragitats ho altramet castigats e punits segons llurs demerits. E com en dies passats axi per les Magestats dels sereníssims Reys de digna memoria, com per sos Loctinents generals en los dits Principat y Còtats sien stats publicats per gitats y separats de pau y treua. Anthoni Busquets alias Matamoros, Arnau Verdu Gasco, Anthoni Rocha picapedrer gauaix qui es estat casat ala parroquia de Campelles. T. assetiat Gasco, T. dit lo Empurdanes, Anthoni Aliaga dela Canyada mossen den Benet Fibla de Alcanar. Arnau Bouer dela torre de mossen Pol territori de Barcelona, Anthoni Ferrer texidor menor de dies, arnau Vellet de Sarreal, Anthoni Vicens de Sarreal, Anthoni Sarinyana de Copliura. Anthoni Pau dela Garriga, Barnabe catiu de don Francesch d. Guímera, T. Barbudet Gasco qui es sastre, Bernat Staragues sastre, T. Bardolet frances. Barthomeu Patau fill den Anthoni Patau de Sarreal. Bernat T. Gasco, Bernat lo Squerrer Gasco habitant en Almenar, Bernat Ribes, Barthomeu Soldeuila de Rocha fort, Bertran T. dit lo Cruell dela vall d. Querol, T. dit lo Capder Gasco, T. dit Cerdanya frances, T. Comes dit lo Princep de la vall de Querol. Cabria pages de la parroquia de Corrojussa, Damia Casadamunt del loch de Vlay vegueria de Besat, T. Fower Gasco, Francesch Camporat Notari de Granolles, Francesch Vinyola de Puigcerda. T. Gordiola de Madrona, dit lo Gauraig, Guille Sglesies boter de Barcelona, Giraut Llobat alias Bordas de Ribes, Gabriel Patau de Sarreal, Guillem Malet fill den Malet de Carbesill, Guillem Sampso alias Ramanyola, Guillem lo pacatayre, Galceran Campana alias dit lo Negre de mossen Malla, Gabriel Perafecca vilar mercader de Barcelona, Hieronim pages d. la parrochia de Corrojussa, Ioā Serra bastant moliner, Jaume Formiguera, Ioan Quadra de Gurrp, Jaume lo pacatayre Gasco, Ioā Magrinya alias Anima peçadora de Monblach Ianot Riera de Berga, Ioan Scuder de Ripoll Ioan Fibla d. Alcanar, Ioan Babot del loch de Santis ganader dela vall de Andorra. Ioan Patau germa de Gabriel Patau de Sarreal, Ioan Patau de Sarreal dit la Sabata, Jaume Patau de Sarreal, Jaume Patau dit lo feros de Sarreal, Ioan Valler de Sarreal, Ioan Ioseph Mercet mercader de Barcelona, Ioan Barce lo de Folgas, Ioan dels Bous, Ioan colomer de Aro, Ioan Serni calfater de Puigcerda, Ioā Canyadellas de Puigcerda, Ioan Vilar fill d. Andreu del Vilar, Ioame Faura, Ioan Faura, Germans Micer Ioan Moli doctor de Leyda, Ioan Sarinyana de Copliura, Ioan Rocha scudeller fill d. na solera muller de Pau Soler Gerrer, Ioā o Ioanico capser de Barcelona, Leonard dit lo Squerra gasco, Dō Lluís de Cruelles fill bastard de don Galceran de Cruilles, Melchior Serra del Prat, Miquel Cortiques de Solsona, T. Martinet, Moferrat Empurdanes, Miquel Salom alias Matatantos. T. Moreu Gasco alias lo Morrofes, Miquel Croell de Perafita, Marti T. sastre de Tortosa, Marti dels Naps gasco qui solia aturar ala Pobla de Lillet, Monserrat Forner de Sarreal, Miquel Sabater, Macia Canyellas de Organya, Miquel Mir de Gurguja, Miquel Cardoneta, Miquel Altimir de Copliura, Miquel Torroella reuenedor de Barcelona, T. Negre quis diu es stat catiu del Compte d. Saltago, Onofre Sauit de Sarreal, Pera Damia Pons de Ceruera, Pau Rull Sabater de Leyda, Palou alias Palauet fill den Palou de Pons, Perot Rienbau fill del pabordre Rien

Handwritten notes and signatures at the bottom of the page, including the name 'Palou' and other illegible scribbles.

bau de la Pobla de Lillet, T. Perutxo, Pera Luis Soldéuila menor de Organya, Pere Si-
 mon alias Pere Prat fill de mestre Simon sabater, Pere Borbo alias lo Scola d' Belloch, T.
 Pellicer de Beluer. Pere o petit Arnau de Alos, Pere Corts de Copliura, Pere Garau de
 Copliura, Pere Gilabert de Manleu, T. Rosinyol, T. Ripart, T. Rello, Rafel Sarinyana
 alias Deulouol de Copliura, Sabastia Coronas de Biosca, Sagimó altafalla dit lo Hereu
 Altafalla de Manleu, Steue Ortell, T. Vermell, Vicès Castelluá alias Raul daguer d' Tor-
 tosa, T. dit Vermell Gros, Per les causes y rahons en los processos sobre aço fets y actitats
 contengudes manant ab la dita publicació que ningu nols sostingues nils donas consell
 fauor ni ajuda amagadament ni manifesta esí lo contrari era fet seria enantat contra ells y
 bens lurs y quiscu dels contrafahents com ha fauctors complices ajudadors acõselladors
 e sostenidors dels damunt gitats y separats de pau y treua virilment y poderosa segõs for-
 ma serie y tenor de les constitucions de Cathalunya y per les penes en aquelles appofades
 e per iusticia se trobara esser fahedor com mes largament en les dites publicacions se con-
 te. E siam estat suplicats per lo Procurador fiscal de la Regia cort que cõtra los fauctors
 ajudadors aconselladors e sostenidors dels damunt dits gitats y separats de pau y treua ma-
 nas procehir segons en dites constitucions es disposat y altrament es de iusticia per tanto
 dit Excelent Senyor Loctinent y capita general procehins deliberacio del sacre y Real
 Consell a iso feta suplicant e instant lo dit procurador fiscal de dita Regia cort ab veu d'
 la present publica crida diu, notifique, mana, y amoneste a tot hom generalment de qual-
 seuol stat grau o condicio sien que dins sis dies primers vñents apres dela publicacio de
 la present publica crida continuament compradors e seguidors desisten e no curen de afa-
 uorir aconsellar ajudar y sostenir en lurs cases habitacions y juridiccions los damunt ano-
 menats gitats y separats de pau y treua ni algu de aquells ni permeten que per officials ho
 subdit ni gent a ells sotmesa ni per la familia lur sien afauorits aconsellats ajudats ho soste-
 guts en manera alguna Altramēt sa Excelencia manara procehir contra los contrafahēts
 y quiscu de ells y bens llurs segons que per Constitucions d' Cathalunya de pau y treua ho
 altrament trobara esser fahedor, E per obseruāça de la constitucio feta en les corts celebra-
 des en la vila de Monço començāt per mes effectuar la expulsio dels delats &c. mana sa
 Excelencia que scientment ni voluntaria no poguen acollir en sa casa ningun Gasco ar-
 mat de Baleita, Archabus, Scopeta, Lāça, Rodella, ho Broquer sots pena de bandeix a
 temps de tres anys de dits Principat de Cathalunya y Comtats de Rossello y Cerdanya.
 E per que algu de dites coses no pogue ignorācia allegar a major cautela mana sa excelen-
 cia esser feta y publicada la present publica Crida per los lochs acostumats de la present
 ciutat de Barcelona y de altres ciutats y lochs de dit Principat y Comtats per que sie a tots
 manifest. E guardā qui guardar li ha.

*Proclama contra bandolers de l'època de Diego Hurtado de Mendoza (Arxiu His-
 tòric de l'Ajuntament de Girona, VII.2.1. Ordinacions). En una guarda d'aquest
 imprès llegim: «Aquesta crida se ha de donar al veguer de Girona peraquè la fassa
 publicar per la sua vegueria».*